

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากกรอบแนวคิดในการพัฒนาประเทศไทย นับตั้งแต่มีการวางแผนและเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นแผนแม่บทในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมานั้น แนวทางการพัฒนาดังกล่าวได้ดำเนินอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาระยะหลักตามแบบอย่างของประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ใช้อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเป็นเครื่องชี้วัดอัตราความเติบโต การพัฒนาภายใต้กรอบแนวคิดนี้ได้ส่งผลให้มีการแข่งขันกันนำเอาความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาและใช้ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนภาคการผลิตทุกสาขาจนก่อให้เกิดสภาวะความเสื่อมโทรม สภาพการขาดแคลนทรัพยากรและการเกิดมลพิษตามมาในที่สุด

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่งที่น่าจะมีความสำคัญ และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับภาคการผลิตในหลายสาขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่สร้างรายได้หลักให้แก่ประเทศก็คือ ทรัพยากรน้ำ นอกจากจะมีการใช้น้ำเพื่อการจำเป็นในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน และการผลิตในภาคการเกษตรแล้ว ยังมีการใช้น้ำในการดำเนินกิจกรรมในสาขาต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตไฟฟ้า การท่องเที่ยว การพักผ่อนหย่อนใจและการันทนาการต่างๆ และจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการเร่งรัดพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศตามกรอบความคิดการพัฒนาระยะหลัก เป็นผลให้ความต้องการใช้น้ำมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทรัพยากรน้ำจากแหล่งต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ไม่ว่าจะเป็นการสูบน้ำจากใต้ดิน การขุดสระเก็บกักน้ำหรือการกักน้ำในแม่น้ำสายต่างๆ ในรูปของอ่างเก็บน้ำหรือการสร้างเขื่อนเพื่อเก็บกักน้ำ

การก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำเป็นโครงการพัฒนาของรัฐอีกอย่างหนึ่ง ในการเข้ามาควบคุมและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อสนองตอบต่อการอุปโภคและบริโภคที่เพิ่มมากขึ้นตามกระแสของการพัฒนา การสร้างเขื่อนในประเทศไทยระยะแรกตามเอกสารของกรมชลประทานระบุว่า มีลักษณะเป็นเขื่อนทดน้ำ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อฟื้นฟูและลดความเสี่ยงทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสภาวะน้ำท่วมและมีเป้าหมายสำคัญเพื่อประโยชน์ทางการเกษตร ต่อมาจึงพัฒนาเป็นเขื่อนอนกประสงค์ ที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการทดน้ำใช้ในการเกษตรเพียงอย่าง

เดียว แต่ให้ประโยชน์ในการเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าด้วย ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการด้านพลังงานไฟฟ้าซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตภาคอุตสาหกรรม การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่จึงได้ถูกดำเนินการกระจายไปในบริเวณลุ่มน้ำที่สำคัญๆ ของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตามการก่อสร้างเขื่อนที่เกิดขึ้นมักส่งผลกระทบต่อคนข้างชัดเจนทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและระบบนิเวศ เนื่องจากในการก่อสร้างเขื่อนทุกครั้งจำเป็นต้องใช้พื้นที่ต้นน้ำลำธารซึ่งมีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์เป็นพื้นที่กักเก็บน้ำ ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าบริเวณเหนือเขื่อนทั้งหมด

นอกจากนั้นผลกระทบอีกอย่างหนึ่งจากการสร้างเขื่อน ที่ผู้รับผิดชอบมักจะมองข้ามหรือไม่ค่อยให้ความสำคัญ คือ ผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและราษฎรผู้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อสร้าง เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ เห็นได้จากเบื้องหลังความสำเร็จในการก่อสร้างเขื่อนที่ผ่านมา มักเกิดกรณีความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบกับราษฎรที่ถูกอพยพโยกย้ายออกจากถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งทำมาหากินเดิมที่เคยอยู่มาเป็นเวลาช้านาน เพื่อไปตั้งรกรากใหม่ในพื้นที่จัดสรรที่มักมีสภาพแวดล้อมที่ทุรกันดารและขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียแบบแผนการดำเนินชีวิตในอดีต ที่อาจหมายถึงการสูญเสียรูปแบบการจัดการทรัพยากรที่มีความยั่งยืนในพื้นที่เดิม เพราะแบบแผนการดำเนินชีวิตนั้นเป็นผลมาจากการปรับตัวของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมให้สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ของสภาพแวดล้อมนั้นๆ ที่บรรพบุรุษได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสืบต่อกันเป็นเวลายาวนาน (วราพร ศรีสุพรรณ, 2534)

โดยหลักการแล้วสถานที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ ควรอยู่ใกล้กับถิ่นฐานเดิมมากที่สุดและต้องไม่มีการจับจองอยู่ก่อน (มนัส สุวรรณ, 2538) การที่ราษฎรในพื้นที่ซึ่งกลายเป็นคนกลุ่มน้อย ถูกเรียกร้องให้เสียดินแดนที่ทำกินและพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อคนส่วนใหญ่ที่รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาของรัฐ โดยต้องอพยพไปตั้งถิ่นฐานและทำกินบนที่ดินผืนใหม่นั้น ราษฎรจะต้องอาศัยที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ใหม่นี้เป็นทั้งแหล่งที่พักอาศัยและทำมาหากินต่อไปในระยะยาว ที่ดินจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของราษฎร พื้นที่ที่การจัดการที่ดินของรัฐไม่ประสบความสำเร็จหรือมีปัญหาตามมาภายหลังนั้น ส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกรณีการจัดสรรที่ดินที่ไม่มีองค์กรชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งทำให้ความเข้าใจของรัฐกับชาวบ้านไม่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังเป็นการจัดสรรที่ดินโดยไม่ได้คำนึงถึง วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ เช่น การจัดสรรที่ดินโดยใช้วิธีการจับสลาก (สมพันธ์ เตชะอธิก, 2536) ดังนั้นการจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดสรรที่ดิน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้

เช่นเดียวกันกับกรณีของเขื่อนแม่กวงอุดมธาราซึ่งเป็นโครงการพัฒนาของรัฐอีกโครงการหนึ่งที่มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาจัดการทรัพยากรน้ำ และได้ส่งผลกระทบต่อราษฎรในพื้นที่โครงการดังกล่าวเป็นการก่อสร้างเขื่อนเอนกประสงค์ ในลักษณะเขื่อนดินเก็บกักน้ำ ตามวัตถุประสงค์เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกในเขตอำเภอสันทราย อำเภอคอยสะเกิด อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กิ่งอำเภอนำนาค และอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รวมทั้งยังมีวัตถุประสงค์เพื่อการอุปโภค-บริโภค และเพื่อบรรเทาอุทกภัยในเขตจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน เขื่อนแม่กวงเริ่มก่อสร้างประมาณปี พ.ศ.2521 แล้วเสร็จปี พ.ศ.2535 และได้ส่งผลให้มีการเวนคืนพื้นที่เก็บกักน้ำเหนือเขื่อน ซึ่งประกอบด้วยบ้านเรือนราษฎร 309 ครอบครัว พื้นที่เพาะปลูก 7,500 ไร่ วัด 2 แห่งและโรงเรียนอีก 1 แห่ง กรมชลประทานจึงได้ดำเนินการจัดหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัยให้ราษฎรเข้าไปอยู่อาศัยใหม่ โดยได้ขออนุมัติใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสันทราย บริเวณตำบลหนองแห้ง ตำบลเมืองเด่นและตำบลสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5,000 ไร่ เป็นพื้นที่รองรับการอพยพของราษฎร โดยจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินให้รวมอยู่ในแปลงเดียวกันครอบครัวละ 7 ไร่ ราษฎรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินดังกล่าวได้สิทธิอยู่อาศัยและทำกินตลอดชีพแต่ไม่สามารถจะโอนสิทธิไปให้ผู้อื่นได้นอกจากการสืบทอดทางมรดกในรูปของสิทธิทำกิน ในการจัดสรรดังกล่าวกรมชลประทานได้ใช้วิธีการจับสลาก ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจมีผลทำให้บางครอบครัวได้พื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ หรืออยู่ใกล้และบางครอบครัวอาจได้พื้นที่ที่ห่างไกล แห้งแล้ง กันดาร ไม่เหมาะแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านก่อนการอพยพนอกจากนั้นยังอาจมีผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่เป็นเครือญาติ หรือเพื่อนบ้านที่เคยอยู่อาศัยใกล้ชิดติดกันมาก่อน ต้องแยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจาย การดำเนินการดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจรัฐเข้ามาจัดการทรัพยากรโดยการเวนคืนและจัดสรรที่ดินให้ราษฎรใหม่ ซึ่งแม้ว่าจะมีเป้าหมายหลักเพื่อผลการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ แต่ก็มีราษฎรส่วนหนึ่งที่ต้องได้รับผลกระทบซึ่งอาจทำให้วิถีการดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไป และจากการสอบถามผู้นำในหมู่บ้านเบื้องต้นพบว่า ราษฎรที่ได้รับสิทธิเข้าอยู่อาศัยและทำกินในที่ดินดังกล่าวกว่าร้อยละ 40 ได้เปลี่ยนสิทธิครอบครองที่ดินไปให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งมีทั้งในลักษณะที่เป็นการขายสิทธิครอบครองที่ดินบางส่วนหรือทั้งหมดให้แก่บุคคลภายนอกชุมชน หรือการแลกเปลี่ยนแปลงที่ดินกันเองระหว่างคนในชุมชน โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขชื่อผู้ครอบครองที่ดินในเอกสารสิทธิเนื่องจากขัดกับเงื่อนไขในการจัดสรรที่ดินซึ่งกรมชลประทานได้กำหนดไว้

ผู้ศึกษาเห็นว่ากรณีที่ราษฎรในพื้นที่จัดสรรซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องขายสิทธิครอบครองที่ดินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐไปให้แก่บุคคลอื่นต่างๆ ที่เป็นการกระทำที่ขัดต่อเงื่อนไข

ของกฎหมาย ขณะที่ราษฎรบางส่วนยังคงอยู่อาศัยและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่น่าจะมีสาเหตุมาจากที่ดินที่ได้รับจัดสรรโดยวิธีการจับสลากดังกล่าวมีความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพของราษฎร เนื่องจากผู้ศึกษาเชื่อว่าที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญสูงสุดของชาวบ้านที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและนอกจากนั้นที่ดินยังแสดงถึงทั้งความมั่งคั่งและมั่นคงซึ่งเกษตรกรจะไม่ยอมสูญเสียที่ดินไปนอกจากในกรณีที่น่าจะเป็นจริงๆ เท่านั้น (สุทธิพร จีระพันธุ์ และ วรเวทย์ อารงธัญลักษณ์, 2525)

ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นในการศึกษา เพื่อตรวจสอบความแตกต่างและวิเคราะห์หาปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินของราษฎรในพื้นที่จัดสรร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกและจัดเตรียมพื้นที่ให้เกิดความสอดคล้องในมิติความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรที่จะถูกอพยพกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จัดสรร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของราษฎรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินในพื้นที่จัดสรร
- 1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินของราษฎรในพื้นที่จัดสรร

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1.3.1 ทราบความแตกต่างเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของราษฎรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจากรัฐในพื้นที่จัดสรร
- 1.3.2 ทราบปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ที่ราษฎรให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินของราษฎรในพื้นที่จัดสรร
- 1.3.3 เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่อหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม ในการอพยพและจัดสรรที่ดินชดเชยให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่างๆ ต่อไป

1.4 สมมติฐานในการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความแตกต่างของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมต่อพฤติกรรมการถือครองที่ดินและวิเคราะห์ความคิดเห็นของราษฎรที่เปลี่ยนสิทธิในการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

- 1.4.1 ลักษณะทางกายภาพของที่ดินที่ราษฎรได้รับจัดสรรมีความแตกต่างกัน
- 1.4.2 ความสะดวกในการเข้าถึงที่ดินที่ราษฎรได้รับจัดสรรมีความแตกต่างกัน
- 1.4.3 ความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินที่ราษฎรได้รับจัดสรรมีความแตกต่างกัน
- 1.4.4 การได้รับบริการจากระบบสาธารณูปโภคของราษฎรที่ได้รับจัดสรรที่ดินมีความแตกต่างกัน
- 1.4.5 ราษฎรที่ได้รับจัดสรรที่ดินมีความคิดเห็นต่อการจัดสรรที่ดินของรัฐแตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตในการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

พื้นที่ศึกษาเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและทำกินชดเชยให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน เนื่องจากพื้นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเดิมถูกน้ำท่วมกลายเป็นพื้นที่เก็บกักน้ำ จากโครงการก่อสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธารา โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ถูกอพยพมาในครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2524 ทั้งสิ้น 309 ครัวเรือน และได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อ ปี พ.ศ. 2526 ชื่อหมู่บ้านแม่ฮักพัฒนา อยู่ในเขตการปกครองหมู่ที่ 9 ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 315 ครัวเรือน สำหรับประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครัวเรือนที่ถูกอพยพมาอยู่ในพื้นที่ครั้งแรก จำนวน 309 ครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มประชากรที่ได้เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินไปแล้ว และกลุ่มประชากรที่ยังไม่ได้เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน

เห็นได้ว่าหมู่บ้านแม่ฮักพัฒนาเป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐในการก่อสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ ซึ่งรัฐได้แก้ไขปัญหาการซ้นทับของพื้นที่เก็บกักน้ำกับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร โดยการเวนคืนที่ดินเดิมของราษฎรแล้วจัดสรรที่ดินชดเชยให้ใหม่ในรูปแบบของสิทธิทำกิน (ส.ท.ก.) แต่ภายหลังจากราษฎรได้อพยพเข้าไปในพื้นที่ที่รัฐจัดสรรให้แล้วกลับ

ปรากฏว่ามีราษฎรบางส่วนได้เปลี่ยนสิทธิในที่ดินที่ตนครอบครองอยู่โดยการขายสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินให้แก่ผู้อื่น ฉะนั้นจึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การใช้เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการศึกษาถึงความแตกต่างของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างผสมกลมกลืน

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื่องจากการศึกษาความแตกต่างของสภาพแวดล้อมของผู้ถือครองที่ดิน และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐของประชากรในพื้นที่ศึกษา ดังนั้นจึงกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ดังนี้

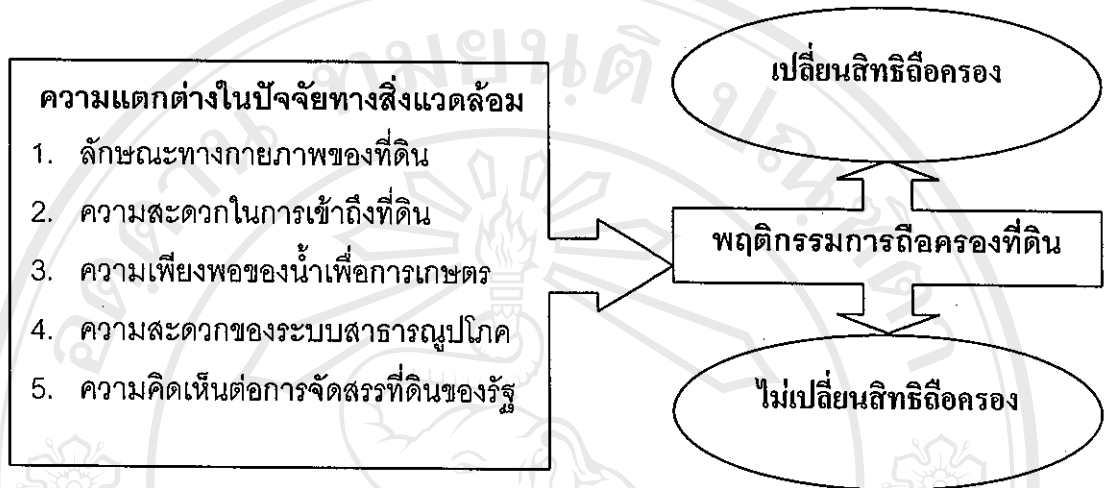
- ศึกษาเปรียบเทียบสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของที่ดินโดยศึกษาจากสภาพโครงสร้างของที่ดิน เนื้อดิน ความอุดมสมบูรณ์ ความลาดชัน และความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ความสะดวกในการเข้าถึงที่ดิน โดยศึกษาจากจำนวนเส้นทางสภาพถนน และระยะห่างจากศูนย์กลางหมู่บ้าน ความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตร ศึกษาจากการมีน้ำใช้จากแหล่งต่างๆ เพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่จัดสรร การได้รับบริการจากระบบสาธารณูปโภคของราษฎร ซึ่งทำการศึกษาจากสภาพความทั่วถึงในการจัดบริการสาธารณะพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ เช่นบริการน้ำดื่ม-น้ำใช้ ไฟฟ้า และถนน รวมทั้งศึกษารูปแบบและวิธีการจัดสรรที่ดินของรัฐ

- ศึกษาความคิดเห็นของราษฎรกลุ่มที่ได้เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน ในการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่เห็นว่ามีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน โดยศึกษาจากความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของที่ดิน เช่น ลักษณะพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร บริการสาธารณะ ตลอดจนลักษณะ รูปแบบและวิธีการที่รัฐดำเนินการจัดสรรและจัดเตรียมพื้นที่จัดสรรเพื่อรองรับการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพของราษฎร

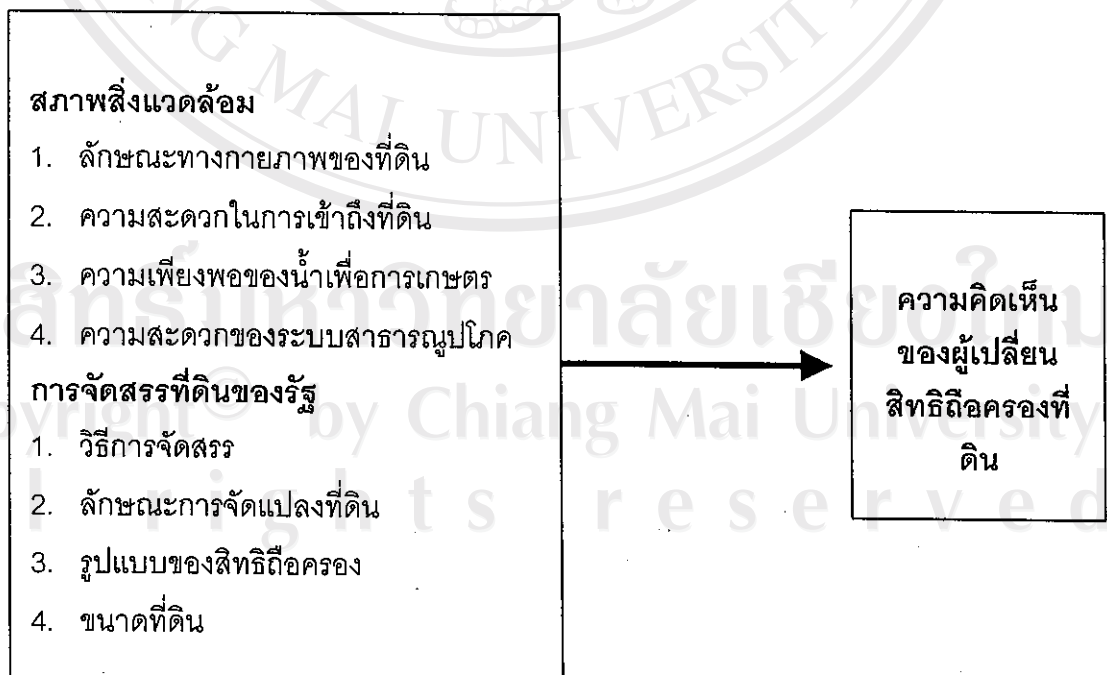
1.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษามุ่งทำการศึกษาถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อพฤติกรรมกรถือครองที่ดินที่ได้รับจัดสรรของราษฎรตามวัตถุประสงค์ข้อแรก โดยศึกษาสภาพแวดล้อมในประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของที่ดิน ความสะดวกในการเข้าถึงที่ดิน ความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตรและการได้รับบริการจากระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งความ

คิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินของรัฐ ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าราษฎรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินมีความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวแตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาได้สร้างแผนภูมิเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ดังนี้

สำหรับวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ซึ่งผู้ศึกษามุ่งวิเคราะห์ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนสิทธิของราษฎรนั้น เป็นการศึกษาจากระดับความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อม และการจัดสรรที่ดินของรัฐที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิของราษฎรกลุ่มที่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินไปแล้ว ซึ่งสามารถสร้างเป็นแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรได้ ดังนี้

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษา

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะที่มีผลต่อการถือครองที่ดิน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน ความสะดวกในการเข้าถึงที่ดิน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ความสะดวกของระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งรูปแบบและวิธีการจัดสรรที่ดินของรัฐ

สิทธิถือครองที่ดิน หมายถึง รูปแบบของสิทธิในการครอบครองที่ดิน ระหว่างราษฎรผู้ถือครองกับที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ ซึ่งเป็นเพียงการให้สิทธิเพื่อครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินในรูปของสิทธิทำกิน (ส.ท.ก) โดยผู้ครอบครองไม่สามารถจำหน่าย โอนหรือขายให้แก่ผู้อื่นได้ นอกจากการสืบทอดทางมรดก

พฤติกรรมกรรมการถือครองที่ดิน หมายถึง พฤติกรรมการจัดการกับสิทธิครอบครองที่ดินที่ได้รับจัดสรร ทั้งในรูปของการเปลี่ยนและไม่เปลี่ยนสิทธิในการครอบครอง ที่เกิดจากรับรู้และยอมรับกันเองระหว่างผู้ครอบครองเดิมกับผู้ครอบครองใหม่ แม้จะไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือเงื่อนไขในการจัดสรรก็ตาม

ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของที่ดินที่ได้รับการจัดสรร ได้แก่ ความสูงต่ำหรือความลาดชันของพื้นที่ ลักษณะเนื้อดินและคุณภาพหรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ความสะดวกในการเข้าถึงที่ดิน หมายถึง สภาพปัญหาในการเข้า-ออกที่ดินและลักษณะที่ตั้งของแปลงที่ดินซึ่งเชื่อมต่อกับถนน รวมทั้งระยะทางและระยะเวลาเดินทางจากโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์กลางหมู่บ้านมายังที่ดิน

ความเพียงพอของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร หมายถึง ปริมาณแหล่งน้ำและความสามารถในการเก็บกักน้ำของแหล่งน้ำนั้น ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการเพาะปลูกของชาวบ้านบนพื้นที่จัดสรร

ความสะดวกของระบบสาธารณูปโภค หมายถึง การได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบน้ำอุปโภค-บริโภค และการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งการสื่อสาร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินของรัฐ หมายถึง ความคิดเห็นและทัศนคติของราษฎรเกี่ยวกับวิธีการจัดสรรโดยการจับสลากแปลงที่ดินให้แก่ราษฎร ลักษณะการจัดสรรให้ที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินรวมอยู่ในแปลงเดียวกัน ความรู้สึกมั่นคงในการครอบครองที่ดินจากรูป

แบบของสิทธิในที่ดินแบบ ส.ท.ก. การจัดระบบสาธารณูปโภค การจัดเตรียมแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และความเพียงพอของขนาดที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ

อิทธิพล หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากการที่มีความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมและเป็นแรงจูงใจที่มีส่วนสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจให้เกิดการเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน

การเปลี่ยนสิทธิ หมายถึง การเปลี่ยนสิทธิครอบครองที่ดินให้บุคคลอื่น ด้วยวิธีการขาย หรือการแลกเปลี่ยนสิทธิครอบครองแปลงที่ดินระหว่างกัน

พื้นที่จัดสรร หมายถึง พื้นที่ที่รัฐจัดขดเขตให้ราษฎรที่ถูกเวนคืนที่ดินในการก่อสร้างเขื่อน เพื่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved